

מנחם קאופמן

עתידה של שארית-הפליטה ושאלת ארץ-ישראל בעיני האירגונים הלא-ציוניים בארצות-הברית בשנת 1945

מאמר זה הוא קטע מתוך מחקר שנושא: „התייחסותה של היהדות הלא-ציונית המאורגנת בארצות-הברית לארץ-ישראל ופעילותה בשנים 1940–1948“. מטרת המחקר כולו היא לברר מה הייתה עמדת האירגונים היהודיים הלא-ציוניים בארצות-הברית בשנים הללו ביחס לארץ-ישראל כבית לאומי יהודי עד שהוקמה מדינת ישראל בארץ המהולקת, ומה היו הדרכים והאמצעים שנקטו אירגונים אלה על-מנת לתת ביטוי לעמדותיהם. אירגון „לא-ציוני“ במחקר זה הוא אירגון יהודי שאומנם אינו מקבל את האידיאולוגיה הציונית, אך בפועל לוקח חלק פעיל בהקמת הבית הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל. במאמר זה ידובר בעיקר באירגונים הבאים:

הוועד היהודי האמריקאני (וי"א) – The American Jewish Committee (AJC). הוקם ב-1906 במטרה להגן על היהודים מפני אפליה. הוועד נוסד על-ידי קבוצה של יהודים אמידים ובעלי מעמד ציבורי שכלל בעיקר מהגרים מגרמניה וצאצאיהם. הוועד נשאר אירגון קטן יחסית, אך הצטיין בפעילות רצופה של מל מקצועי מעולה ובחברים בעלי השפעה רחבת. לוי"א היו אף קשרים אמיצים עם הממשל האמריקאני אשר גסה לראות בו את הנציגות החשובה ביותר של הלא-ציונים באמריקה.

ועד הפועלים היהודי (ופ"י) – Jewish Labor Committee (JLC). אירגון של אינדי סועלים יהודיים, בו היו חברים ציונים, לא-ציונים ואנטי-ציונים (אוהדי ת, מוצרי). הוועד הוקם בראשית מלחמת-העולם השנית, במטרה לסייע לקורבנות המעורבים הנאצי באירופה. עד אמצע 1947 נמנע האירגון מקביעת עמדה ביחס לעתידה המדיני של ארץ-ישראל, אך תמך במאבק לביטול הספר הלבן ולמען עליה גדולה לארץ-ישראל. כמרכן קיים קשרים עם הסתדרות העובדים בארץ-ישראל.

„אגודת ישראל“. בסוף שנות ה-40 נקט הסניף האמריקאני של אגודת ישראל העולמית, שכראשו עמד זרוב יצחק רוזנבליט, עמדה משלו לגבי ארץ-ישראל והמאבק הציוני. „בני-ברית“. מסדר האחווה היהודי הגדול בארצות-הברית, אף שבאופן רשמי נקט בעמדה גיטראלית מוזיכות האידיאולוגי בקרב היהודים הרי מנהיגיו היו תמיד פרו-ציוניים. נשיא „בני-ברית“, הנרי מונסקי, מילא תפקיד חשוב בכינון „ועידת יהודי אמריקה“ (The American Jewish Conference) ב-1943.

הנציגים (American Joint Distribution Committee) הוא ארגון הסיוע היהודי החשוב ביותר בארצות-הברית ובעולם היהודי כולו. למרות היותו ארגון לא פוליטי הוא כעל חשיבות רבה בציבור היהודי באמריקה, כהיותו אחד הטרביזים העיקריים של המגזר היהודי המאוחד.

פעילותם של האירגונים הלא-ציוניים מסתברת בהקשר להתארגנותה הפלוראליסטית של הקהילה היהודית האמריקאית, הפועלת בעיקר בשלושה מישורים: א) בתייחוסות, אירגוני-הגג של הורמים הדתיים ביהדות האמריקאית והאירגונים הרבניים של כל אחד מהורמים הדתיים; ב) תפוצצויות בקהילות הסונות, המאורגנות במסגרת-גג ארצית — בסוציאל-הפדרציות ואירגוני הסעד; ג) האירגונים היהודיים המתמקדים סביב נושאים סוגריים, כגון הוועד היהודי-אמריקאי, הקונגרס היהודי-אמריקאי, הסתדרות ציוני אמריקה ויתר המפלגות הציוניות, מסדר „בני-ברית“ ועשרות אירגונים אחרים.

נסתיימה ועידת סאן-פראנציסקו 1945. האשליה שלא-ארגון העולמי תחדש לא יהיו החולשות של חברי-הלאומים הישן ועל-ידי תחיקה עולמית יהיה בכוחו גם לפתור את בעיית היהודים במצוקת, נמוגה אט-אט גם בחוגי הוועד היהודי-אמריקאי (להלן: ה"א). סעיפי זכויות האדם שאושרו היו „ללא שינויים“. הגוש המזרחי התנגד לסעיפים שהיו מאפשרים התערבות בינלאומית במדינות הקומוניסטיות, אך גם מדינות המערב לא רצו בתקנות אשר היו מאפשרות התערבות בענייניהן הפנימיים. סנהיגה הו"א נמצאו בדילמה. מצד אחד לא רצו ולא יכלו להודות בכשלונו הקונצפציה שלהם לפתרון בעיית יהודי אירופה, שתחלו לחימלט, ממקומות מגוריהם הקודמים אל אזורי הכיבוש בגרמניה; ראשי הו"א המשיכו לעצור בזכות היסודות שהונחו במגילת האו"ם. מצד שני התמיר להץ העקורים שדרשו לאפשר להם להתחיל בחיים נורמאליים, וחמור מזה, סנהיגה הו"א חשו שאם לא ימצא פתרון קונסטרקטיבי לבעיית העקורים, חייהם של אלה יהיו בסכנה.

לזכות הו"א יש לוטר, שלא מילט עצמו למצב של פאסיביות עקרה; להיפך, למרות הסתירה בין הפרה-קונצפציות והמצאות המשיך הוועד בפעילות רצופה תוך נסיון למצוא פתרון לבעיית היהודים ויחד עם זאת לא להתכחש לעקרונותיו. בשאלת העקורים ובשאלת ארץ-ישראל המשיכו עדיין ראשי הוועד לראות שתי בעיות נפרדות, אך הצורך להתייחס לשתי הסוגיות במישור המעשי בעת ובעונה אחת, ובעיקר ההכרה שהלכה וגברה, שלא ייתכן פתרון בעיית העקורים ללא פתרון כלשהו לבעיית ארץ-ישראל, נתן את אותותיו גם בשינוי עמדות האירגונים הלא-ציוניים, וכמיוחד בהערכות המצב המתחדשות לפרקים של הו"א.

במגעיו עם הנשיא טרומן בקיץ 1945 המשיך הו"א בנקיטת מדיניות משלו ללא קשר ישיר או תיאום עם המדיניות הנקטה בידי נציגי הסוכנות היהודית והאירגונים הציוניים. יותר ויותר הפכו דוברי הסוכנות היהודית לדוברי העמדה הציונית בארצות-הברית. ההנהלה בירושלים היתה אף ערה לצורך לפעול בארצות-הברית ישירות, באמצעות נציגיה-שליחיה, וזו היתה אחת הסיבות שאליו אילת לא תחזור ארצה בסיום ועידת סאן-פראנציסקו ועל-פי הנחיות משה שרת הצטרף למשרד הסוכנות היהודית בושינגטון.

עתיד שארית הפליטה בעיני הלא-ציונים בארה"ב

משרד-החץ האמריקאני מצידו המשיך לראות בו"א את הדובר העיקרי של יהדות אמריקה הלא-ציונית.² ראש מחלקת המזרח התיכון ואפריקה (החדש אז) לוי ו. הנדרסון (Loy W. Henderson), שגריר לשעבר בעירק, המליץ בפני שר-החץ באוגוסט 1945 מחדש על תוכנית הנאמנות.³ את תוכנית הקומונולת היהודי דחה על הסף כתוכנית הנוגדת הן את רצון רוב הרשבי הארץ והן את האינטרסים הבסיסיים האמריקאניים, משום שאיבן-סעד עלול לבטל את קונצסיות הנפט. כמרכזן ניבא שהתוכנית תביא להתערבות צבאית של מדינות ערב. עם זאת, הסכים הנדרסון שגם מדינת ערבית בכל שטחה של ארץ-ישראל אינה רצויה. הוא טען שהנסיון להקים מדינה ערבית עלול להביא למלחמת-אזרחים בארץ וגם לתוצאות חמורות במדיניות הפנים האמריקאנית, הואיל והלאומנים היהודים שהקימו במשך 20 שנה בית יהודי (Jewish Homeland) וזאת בעידוד אנגליה וארצות-הברית, עלולים להיפגע. אף הלוקה ארץ-ישראל לשתי מדינות תיתקל בקשיים. אומנם יימצאו מנהיגים ציונים שישלימו עם תוכנית זו, ואף ייתכן שתמיכת שלוש המעצמות (ארצות-הברית, בריטניה וברית-המועצות) תמנע התערבות צבאית מצד מדינות ערב, אך הערכים יתנגדו לתוכנית.

לעומת זאת ראו ראשי משרד-החץ האמריקאני סיכוי להצלחת תוכנית נאמנות שהוכנה על-ידם במשך חודשים ארוכים. פלשתינה (א"י) תהיה שטח בינלאומי ותנוהל על-ידי בריטניה. אומנם הן היהודים והן הערבים ימתו ביקורת חריפה על תוכנית זו, אך סביר שלא יכרזו. המתונים שבהם אף יקבלוה. לשני העמים תינתן אפשרות לאירגון שלטון אווירי עם סמכויות שיפוטיות בשטחים בהם הם מהווים רוב (להוציא את חיפה, ירושלים ושטחים לא מפותחים — הנגב ועמק-הירדן). אל השטחים הלא-מפותחים תורשה הגירה יהודית וערבית ללא הפליה ואף רכישת פרקעות. הנדרסון ציין ש"תוכנית זו ודאי תזכה לתמיכת קבוצות יהודיות לא-ציוניות ויש לצפות שידאו בה תוכנית פשרה סבירה".⁴

אין כמעט ספק שכונת הנדרסון היתה גם הפעם בעיקר לו"א בו ראו ראשי מיניסטרי-החץ בצדק, על-פי הדעותיו של הוועד ב-1945, תומך בכוח בתוכניות נאמנות לשטחה של פלשתינה (א"י) [התוכנית עצמה מזכירה את תוכנית מוריסון-גריידי שפורסמה ב-1946]. הו"א עשה מאמצים משלו לשמור על הקשרים שהיא הצליח ליצור בתקופת נשיאותו של רוזוולט וניסה לקיים קשרים דומים גם עם ממשל הנשיא טרומן. לפני יציאתו של טרומן לוועידת פוטסדאם ביקשו יוסף פרוסקאור (J. Proskauer) ויעקב בלאושוטיין (J. Blaustein) להתקבל לראיון אצל הנשיא, אך הפגישה נדחתה לספטמבר 1945.⁵ בתזכיר ששוגר לטרומן הלו שינויים בניסוח מיספר פעמים עד שאושר על-ידי ראשי הו"א. בסיוטה הראשונה, אשר הוכנה (כנראה על-ידי צוות הו"א) ביולי 1945, צוטט הדין וחשבון על פגישת ה-20 במארס 1945 בין ראשי הוועד ורוזוולט, ובו הערות הנשיא, שאין זה הזמן לאגיטאציה למען מדינה יהודית, אך יש לפנות לבריטניה ולתבוע שתשנה את מדיניות העליה. בסיוטה מאוחרת יותר של מכתבו אל טרומן מחק פרוסקאור את ההערות אשר העיר רוזוולט נגד שאיפת הציונים, אך כתב לנשיאה החדש של ארצות-הברית: "דעתנו השקולה היא שבשעה שאוכלוסיית פלשתינה

(א"י) מורכבת מ־ $\frac{2}{3}$ ערבים, זהו דבר חסר תועלת (futile) להעלות את שאלת המדינה [היהודית] וזאת ללא כל קשר עם יתרונותיה ומינבולותיה.¹ פרוסקאור ביקש מטרומן לחבטיח שיתודי אירופה אשר שררו אחרי סבל רב כל־כך יוכלו לחיות בשלום עם שכניהם ביבשת זו (אירופה). כאותו מיסמך עצמו מציון פרוסקאור שמקלט יש בפלשתינה (א"י) ברכה רבה, אך אין לערבב עניין זה „עם השאיפות של אלה אשר רוצים ששם תוקם מדינה יהודית“.² באשר ליהודים שרוצים להגר לפלשתינה (א"י) הציע פרוסקאור לטרומן שתינתן להם הזדמנות להקים שם קהילה חופשית פורחת בעולם הדימוקראטי ("a free and flourishing community within a democratic world"). פרוסקאור הסביר לטרומן שביחס לעתיד ארץ־ישראל ממשיכים הוא והוועד שלו לדגול בתוכנית הנאמנות הבינלאומית. אך מכל הוכחות ההגירה שהבינה הוועדה לחקר בעיות היהודים של הו"א נשאר אחרי שיגור מכתבו של פרוסקאור לטרומן הפתרון הארץ־ישראלי בלבד. ראשי הו"א הגיעו להכרה ש„העולם מגור בפני היהודים“,³ הפיכת ארץ־ישראל לארץ הגירה יחידה בפועל עבור היהודים בעיני הו"א היה הצעד הראשון למיזוג בעיית יהודי אירופה ובעיית ארץ־ישראל לבעיה אחת. כאשר לבסוף נפגשו מנהיגי הו"א עם טרומן, ב־29 בספטמבר 1945, המשיכו הם לתבוע עליה גדולה לארץ (פגישתם עם טרומן התקיימה באותו יום שבו קיבל לראיון את סילבר ווייז אשר תבעו הקמת קומונוולת יהודי). מנהיגי הו"א ביקשו שימשיך בלחציו על בריטניה לחת מיד 100,000 סרטיפיקאטים, דרישה שהועלתה עוד קודם לכן. וגם בשיחה זו לא קשרו מנהיגי הוועד את תביעתם זו לעניין העתיד הפוליטי של ארץ־ישראל הסבירו לטרומן שיש להפריד בין עליה ומדינה יהודית. בקשתם היתה להבטיח חיי פליטים יהודים שניצלו מתחורבן.⁴ המשיך התנגדות הוועד לכינון מדינה יהודית כתוכנית מעשית נתקבלה בביקורת בחלקים גדולים של דעת־הקהל היהודית באמריקה.⁵ אף בדעת הקהל לא־יהודית בארצות־הברית גברה ההמיכה בחביצה למצוא פתרון לבעיית העקורים תוך אזהרה גוברת לתביעות התנועה הלאומית היהודית. בתוך הו"א פעלו לחצים שונים; האנטי־ציונים לא נאשו ממאמציהם לקרב את הוועד אל המועצה למען היהדות.⁶ למעצרים מהמחנה האנטי־ציוני השיבו ראשי הוועד כטענת, שמי שמאמין שעתידי יהדות אמריקה מותנה בייסוד או בחידוש של אומה יהודית ושהיהודים כולם — גם יהודי ארה"ב — שייכים לאומה זו, וחיהם בגולה אינם אלא שהות באכסניה זמנית, הרי אין לו מקום בוי"א. באותה מידה אין מקום בוועד לכל מי שמאמין שיש לבולל את היהודים כליל בסכיבה הלא־יהודית.⁷ ברוח זו השיב נצ"ו סלאוסן למבקרים האנטי־ציונים בוועד. נציגי הו"א נפגשו אומנם גם עם נציגי האירגון האנטי־ציוני „המועצה למען היהדות“, שבפגישת אל הנשיא טרומן, בדצמבר 1945, הכריז כי „על ביצוע ההגירה [העליה] לפלשתינה צריכים לפקח המוסדות המייצגים של כל תושבי פלשתינה, תוך שיתוף ועדות בינלאומיות שהוקמו למטרה זו בדרך נאותה“.⁸ נציגי הו"א הכהירו לאנשי המועצה שתמיכת הוועד בהצהרת באלפור איתנה. יתר על כן, התנגדות הוועד להקמת מדינה יהודית חקפה בתנאים הנוכחיים (סוף 1945) בלבד. אשר לעתיד הרחוק — נשאר הנושא פתוח, ואף הוועד פוסל את אפשרות

* "community" ולא "commonwealth".

הקמת המדינה בכל הנסיבות. בהצהרה על גישה זו מותר אולי לראות כעין תווה בנושא העדין והרגיש ביותר בעיני ראשי הו"א — הקמת מדינה יהודית ריבונית — וחזרת הוועד אל גישה לואי מארשאל.¹⁵ הוועד אומנם צידד בהשתלבות מחודשת של היהודים העקורים בארצות אירופה, אך מסי שלוחים שחזרו מאירופה שלאחר המלחמה לארצות־הברית כבר למדו ראשי הו"א לדעת שבמקרים רבים לא היה הדבר מעשי. מכאן שהתביעה למקום מקלט בטוח מחוץ לאירופה החמירה מחודש לחודש בסתיו 1945. עוד באוגוסט 1945 למדו ראשי הוועד לדעת שיותר מ־200,000 יהודים לא ירצו להיקלט מחדש במקומות מהם נעקרו, גורשו או הוגלו. תורת ההשתלבות מחדש, בת דגל הוועד במשך שנות המלחמה, לא עמדה במבחן אירועי 1945.¹⁶ אך התפתחות זו לא קירבה עדיין את הו"א אל האידאולוגיה הציונית. הקריטריון של הוועד ביחס לארץ־ישראל נשאר, כי תנאי קודם לכל הסדר פוליטי בארץ־ישראל הוא שהסדר זה לא יספיע בכל צורה שהיא על מעמד היהודים במקומות בהם השתלבו בחברה הלא־יהודית.

אך, הלחץ הפרוצדורי הורגש גם בסניפי הו"א עצמו. הלחץ האנטי־ציוני הופעל על־ידי בודדים; הלחץ הפרוצדורי בא מצד הציבור היהודי, חברים מן השורה בערי השדה ביקשו שראשי הוועד לא יסתפקו בהתייחסות אינטלקטואלית לבעיית ארץ־ישראל. כן שאלו את פרוסקאור, בלאושוטין, מדלי, סלאוסן וחבריהם, אלו מעשים עשו ומוכנים הם לעשות על־מנת להביא לאפשרות הגירה של העקורים לארץ־ישראל. פעילי הוועד, "בשטח" הוזכרו שאם לא תוכיה הצמרת שהוא פועלת למען השגת פתרונות ריאליים של שתי הבעיות (העקורים וארץ־ישראל), יגדל הפער בין הוועד והציבור היהודי והוועד ימצא את עצמו מבודד לחלוטין.¹⁷ מסתבר איפוא, שלמרות מנגנוני המעולה, האמצעים הכספיים שעמדו לרשותו והקשרים הטובים עם צמרת הממשל, לא היה קשה לו לוו"א לנקוט יוזמה מדינית חדשה אחרי שידה את מרבית חיצי בעת ועידת סאן־פראנציסקו. חנהגת הוועד נאלצה להתקרב אל הפתרון הציוני. היא עשתה זאת בדרך פראגמטית שהפכה כמעט לאידאולוגיה, לפיה האידאולוגיה הציונית היתה פסולה והתורה האמאנציפאציונית לא עמדה במבחן התנאים שנוצרו באירופה המשוחררת משלטון נאצי. אך בספטמבר 1945 עדיין פסח הו"א על שתי הסעיפים, בין קונצפט היישוב מחדש של שרידי יהודי פולין, ציטוטובאקיה ורומניה בארצות מוצאם, ובין הגירתם מאירופה. הוועד הקים, "שירות שדה" באירופה על־מנת לייצג, לתמוך בקהילות במאבקן לחשגת זכויות שוות ולסייע בשיקומם והתיישבותם מחדש של 100,000 יהודים מפורורים באזורי הכיבוש המערביים.¹⁸ ראשי הוועד חשבו אז ש,התיישבות הקבע של קבוצות אלו בפלשתינה (א"י) או ארצות אחרות היא תפקיד מסובך".¹⁹ שירות השדה נועד לסייע ליהודים, מקבר לעניין העזרה המיידית, לקבוצת תנאים בהם החזרה למקומות היישוב הקודמים תהיה אפשרית. הוועד אומנם המשיך גם בתביעתו לבטל את הספר הלבן הבריטי מ־1939 ולאפשר עליה לארץ־ישראל, אך הנסיונות לעודד יישוב מחדש נמשכו בשעה שבפולין פרעו ביהודים, וכעבור זמן קצר נפגשו נציגי הוועד עם מיניסטר־החוץ הפולני וינצנטי רזימובסקי (Wincenty Rzymowski) ודנו איתו על פרעות אלו שהתחוללו בפולין המשוחררת, בתן נהרגו 200 יהודים, הפושעים לא נענשו והיהודים היו, לפי דברי נציגי הוועד, לקורבנות המאבק המדיני בתוך פולין.²⁰

בחודשים האחרונים של 1945 פסקו מאמצי הוועד לעודד יישוב מחדש של יהודים עקורים בארצות מזרח אירופה. בקשר לכך הצהירו בלאושוטין וטלאוסן ברורות בפני מזכיר המדינה ברנס ומגנו אציוסון, שהיהודים שעזבו או גורשו מארצות אלו אינם רוצים עוד לחזור אליהן.²¹ העקורים לא היו מעוניינים ביעוץ הוועד בנושא התיישבות מחדש במזרח אירופה.

כאשר התקרב חורף 1945–1946 נאלצו ראשי הוועד להודות שהעניין בעל העדיפות הגבוהה ביותר הוא להביא לפתרון מהיר של בעיית יישובי המחנות באזורי הכיבוש המערביים בגרמניה אליהם ברחו יותר ויותר יהודים ממזרח אירופה. הפתרון היחיד הנראה לעין היתה עליה לארץ־ישראל.²² אך אליה וקוץ בה. אחרי אירועי 1945 למד פרוסקאור לדעת שלא היה סיכוי סביר להשגת 100,000 רישיונות עליה כמחוזות הומאניטארי גרידא. הסתבר לו, שאין מנוס מפתרון מדיני כלשהו על־מנת לאפשר עליית הצלה של שארית הפליטה. פרוסקאור הגיע איפוא למסקנה שיש להכין את ארץ־ישראל הקולטת לשלטון עצמי בסוף התהליך המדיני,²³ אך הוא המשיך לחלוק על הדרך המדינית של ראשי הסוכנות היהודית, אשר תבעו מדינה יהודית לאלתר ותקפו את ממשלת בריטניה על התכחשותה להתחייבויותיה. הללו אף צידדו (באמצעות התנועה הציונית בארצות־הברית) בהפעלת לחץ בתוך ארצות־הברית באמצעות „הקול היהודי” („Jewish Vote”) ככדי שממשלת ארצות־הברית תשכנע את ממשלת בריטניה לשנות את מדיניות הספר הלבן ומדיניות העליה של 1,500 עליים לחודש. פרוסקאור ביקש להימנע מ„מיליטאנטיות” מכל סוג. בכך היה נאמן למסורת הוויא מאז היווסדו. הוא טען שהושיט את ידו לציונים על־מנת להשיג עליה גדולה בכוחות משותפים, אך שני מכשולים מנעו השגת מטרה זו: „הצעה המתמדת נגד בריטניה והתכרעה למדינה יהודית לאלתר.”²⁴

הוויא המשיך להתנגד לפעילות „מיליטאנטיות” כלשהי בארצות־הברית.²⁵ פרוסקאור חשב עדיין שכינון משטר נאמנות יאפשר עליה־רבתי בחסותו של משטר זה. בעתיד ייווצרו התנאים לשלטון עצמי על הארץ. הואיל ובסוכנות היהודית ראה שותף בכוח לפעילות מדינית, שוחח עם וייצמן שיחה פרטית על כינון מחדש של הסוכנות היהודית המורחבת, אך גם בשיחה זו לא הושגה התקדמות לקראת תוכנית מדינית מוסכמת.²⁶

אירגונים לא־ציוניים מחוץ לוויא לא פעלו באותה צורה רציפה ואינטנסיבית כפי שפעל הוועד, אך אתגרי המשבר שלאחר השואה, ובמיוחד המצב הקריטי במחנות העקורים, חייב אף אותם לנקוט עמדה.

„אגודת ישראל” לא התבלטה בוועידת סאן־פראנציסקו, אך גם אירגון זה, אשר במשך שנים רבות נמנע מכל מגע עם התנועה הציונית, שינה במידת־מה את עמדותיו בלחץ הנסיבות שנוצרו ב־1945. הצטרפות האגודה אל הסוכנות היהודית, אשר לא נשקלה כלל בעבר בצורה כלשהי, הפכה להיות נושא לדיון ומגעים. באביב 1945 הציעו ראשי האגודה לווייצמן שיתוף־פעולה בכל השלבים של הגנה על זכויות היהודים לארץ־ישראל ואף הצטרפות לסוכנות היהודית כתנאים מסויימים. הואיל ומנחי האגודה בארץ־ישראל הבינו שארצות־הברית הפכה למוקד חשוב של

הפעילות המדינית, הציעו שמוכנים הם לנסוע לאמריקה, לנהל את המשאומתן שם בהשתתפות הרב יעקב רוזנהיים.²⁰ בנובמבר 1945 נקטה אגודת ישראל בארצות הברית יוזמה משלה והרב רוזנהיים, נשיא אגודת ישראל העולמית, פנה אל טרומן, בהצטרפו הסביר מנהיג האגודה שפירסום התכתבות פ.ד. רוזוולט עם אבן-סעוד והמשאומתן בין ארצות-הברית ואנגליה ביחס לעליה לארץ-ישראל, מחייבים את האגודה להצהיר שחזית יהודית מאוחדת היא בעיניה דבר רצוי מאוד וכל היהודים תובעים את עלייתם של כל ניצולי השואה לארץ-ישראל לאלתר. רוזנהיים הודיע שהיהדות האורתודוקסית כולה קיבלה בברכה את הצהרת באלפור והאגודאט, ודורשת את מימוש ההבטחות וההתחייבויות הבינלאומיות עלידיי תקמת הבית הלאומי לגרופים. רוזנהיים הציע שארץ-ישראל תנוהל עלידיי נאמנות אנגלו-אמריקאנית, הספר הלבן מ-1939 (חוקי „תחומי המושב“ [חוקי הקרקעות מ-1940] יבוטלו ותיפתח הארץ בפני עליה יהודית חופשית, שרק כושר הקליטה הכלכלי יגבילה. רוזנהיים לא הבהיר את כוונת האגודה ביחס לעתידה הפוליטי של הארץ, אך תבע (מטרומן 11) לתת ייצוג ל„אגודת ישראל“ בסוכנות היהודית ושזו לא תעסוק בענייני דת ותרבות.²¹ פניית האגודה אל נשיא ארצות-הברית העידה אף היא על ראשית התוצאות חזית יהודית רחבה, למרות שהפירוד האירוני נמשך. ציונים ולא-ציונים כאחד תבעו, לקראת סוף 1945, ממשלת ארצות-הברית ללחוץ על בריטניה שתשנה את מדיניותה בארץ-ישראל. נסינות להשפיע על ממשלת בריטניה לשנות את מדיניותה בארץ-ישראל נעשו גם עלידיי ראשי ועד הפועלים היהודי (ופ"י – Jewish Labor Committee), אשר גם הם כראשי הורייא לא היו מוכנים לתמוך בקונספציות הפוליטיות של התנועה הציונית. גישת ופ"י היתה אז שכל יהודי הרוצה בכך יהיה חופשי לעלות לארץ-ישראל, ולאלה מבין יושבי מחנות העקורים שברצונם לחזור אל ארצות מושבם הקודמים, יש להבטיח שוויון מוחלט בארצות אלו. בנושא זה היה דמיון רב בין השקפת ופ"י הסוציאליסטי ווי"א, שנחשב בעיני הפועלים היהודים באמריקה אירגון קאפיטאליסטי בורגני מובהק. בעיני הבונדאים שבין פעילי ופ"י היה לשובם של יהודים לארצות מוצא אירופה גם צביון אידיאולוגי – הם עודדו את החוזרים לקחת חלק פעיל בבניין מדינות סוציאליסטיות דימוקראטיות במזרח אירופה.²² אך גישה אידיאולוגית זו מצאה לה תומכים מעטים במחנות העקורים בגרמניה הכבושה. כפועלים חשבו מנהיגי ופ"י לנצל את קשריהם עם מפלגת העבודה הבריטית ופנו אל מנהיגיה, חברי ממשלת הלייבור, לפתוח את שערי ארץ-ישראל בפני קורבנות הנאצים ולבטל את חוקי הספר הלבן מ-1939. בפנייתם זו עשו ראשי ופ"י שימוש בטרמינולוגיה המקובלת במפלגות סוציאליסטיות, והזכירו ללייבוריסטים הבריטים שעלו לשלטון, שמעמד הפועלים הרים את גס המוסר האנושי ואל לה לממשלת הפועלים להכזיב. הם תבעו מאטלי, בויין, מוריסון וחבריהם, שמפתחות שערי ארץ-ישראל היו בידיהם, לנקוט ביוזמה, בה פועלי העולם יכלו להתגאות ולא לראות בפתרון בעיית העקורים צניין שאת הטיפול בו מותר לדחות מחודש לחודש.²³ מוזכר מפלגת העבודה השיב לחברים בארצות-הברית באופן דיפלומאטי ובלתי מחייב, שעניין פלשתינה (א"י) נסקר עתה (אוקטובר 1945) בתשומת-לב ויש לצפות לפירסום הודעה עלידיי ראש הממשלה, קלמנט אטלי,

בקרב²⁰ הודעת ממשלת הלייבור מפי ארנסט בוויין ב־13 בנובמבר 1945 היתה מאכזבת מאוד.²¹ ראשי ופיי החליטו לא לעבור לסדרה חדשה. אדולף הלד, יו"ר הוועד, פנה ישירות לקלמנט אטלי. הוא הביע את צערו על כך שפירוש הצהרת הובר בוויין בבית־הנבחרים הוא, שהספר הלבן והחוקים שנבעו ממנו, לא יבוטלו. הלד הדגיש שההצהרה אינה מקרבת מציאות בית ליהודים העקורים אשר הביעו כבר את משאלתם לאן ברצונם ללכת. הוא תבע מאטלי, ראש ממשלת הנועת העבודה החופשית, לפתוח את הארץ לעליית בלי דחוי ולא להתחמק באמצעות מינוי ועדות חקירה רשימות השהיה אחרות. הוא כתב: „אנו סבורים שזכותנו לצפות שאתה, מנהיג ממשלת הלייבור הבריטית, לא תלך בדרכים הישנות של השתייכות... שתפעל בהתאם להבטחותיך ובהתאם להשקפותינו הסוציאליסטיות.“²² הלד הוזכר שבמקביל פנה לג'יימס טרומן לפתוח את שערי ארצות־הברית וסיכם את פנייתו: „כאחים וחברים אנו פונים אליך וברוח הידידות והאהבה אנו מקווים שתיענה לפנייתנו.“²³

בכך הצטרף ופיי אל המאמץ היהודי המשותף להשיג את שינוי מדיניות הספר הלבן של ממשלת בריטניה, אך כידוע נפלה גם פניית זו על אוזניים ערלות. פניית הלד לאטלי היתה קול קורא במדבר הפוליטי של 1945.

גם בשורות התנועה הריפורמית נמצאו אישים נוספים שאירועי 1945 השפיעו עליהם וקירבו אותם אל קונצפציית הפתרון הציוני של בעיית שארית הפליטה. באוסן רשמי לא שינו אירגוני הריפורמה את עמדותיהם, קרי גיטראליות מוצהרת בנושא עתידת המדינה של ארץ־ישראל. אולם האישים שבעמדתם חלה תפנית לא הצניעו עובדה זו. כך, למשל, הודיע נשיא ת,היברו יוג'ון קולג'י, רבי ג'וליאן מורגנשטרן (Julian Morgenstern), ששינה את דעתו והקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל לא תוכל עוד להתקבל. מורגנשטרן, אנטי־ציוני בעבר, הגדיר את עצמו בסתיו 1945 כלא־ציוני בעל הבנה אחרת לציונות.²⁴

מסדר „בני־ברית“ היה עקיב בעמדתו האוהדת לשאיפות הציוניות ויחד עם זאת המשיך להיסנע מנקיטת עמדה רשמית במחלוקת על התביעה לכינון קומונוולת יהודי. הדוברים בשם המסדר נהגו לאשר שצריך שיעשה צדק לעם היהודי, והוסיפו שרוב היהודים (בארצות־הברית) מבינים בכך — הקמת קומונוולת דימוקראטי יהודי בארץ־ישראל. בעיני יהודים אחרים (המיעוט, לפי דעת דוברי „בני־ברית“), עשיית צדק פירושו היה פתיחת שערי ארץ־ישראל בפני העולים ולא יותר מזה, אך עבור כל היהודים שינוי מדיניות העליה היה לתביעה מוסכמת.²⁵ דוברי המסדר נמנעו במידת האפשר בהופעותיהם בשם „בני־ברית“ מלהתייחס אל בעיית ארץ־ישראל בנושא המאבק הפוליטי והעדיפו להציגה כבעיה מוסרית. הם עשו זאת בנימה כגון: הצדק לא ניתן לחלוקה ואם לא ייעשה צדק לשארית הפליטה ויהודי ארץ־ישראל, הרי, הגרעין המוסרי אשר ביסוד היחסים בין אדם לאדם יהיה בסכנה.²⁶ התייחסותם של „בני־ברית“ לבעיית ארץ־ישראל והעקורים בסגנון זה לא מנעה מהנרי מונסקי (H. Monsky) לקחת חלק פעיל במאבק המדיני כיו"ר הוועדה המייעצת של ועידת יהודי אמריקה (The American Jewish Conference). אירגון ותיקי המלחמה היהודים בארצות־הברית לא מילא בדרך כלל תפקיד

בולט בחיים המאורגנים של הציבור היהודי, אך בסיום מלחמת־העולם היתה לו חשיבות כאחד ממרכיבי דעת־הקהל. בנובמבר 1945, בכנס החמישי באטלנטיק סיטי, תבעו ותיקי המלחמה היהודים מהנשיא הארי טרומן, שיספיל לחץ למען פתיחת שערי הארץ, ושאי תיהפך, "למדינה יהודית לאומית".³⁷ אירגון זה לא ניהל מדיניות משלו, לא היו לו כלים לצורך זה, אך החלטתו העידה על כך, שלא נסוג מהתמיכה אותה ביטאו חבריו בהחלטה הארץ־ישראלית של ועידת יהודי אמריקה בי"ב 1943, אשר דרשה הקמת קומנוולת יהודי מיד עם סיום המלחמה. יתר עליכן, הכרזת ותיקי המלחמה תגבירה את התחושה שהתביעה להקים מדינה יהודית אינה נחלת חוג צר של "ציונים קיצוניים" בלבד.

הסולידאריות ההולכת וגוברת של הציבור היהודי בארצות־הברית עם האחים מעבר לים, והנכונות לסייע להם לפתור את בעייתם על־פי החלטתם, הופגנה בעצומה רכה בכנס המיוחד של המגבית היהודית המאוחדת אשר התקיים באטלנטיק סיטי בי"ב—15 בדצמבר 1945. בי"ב בדצמבר 1938, כתודש לאחר, "ליל הבדולח" המפורסם לשיסצת, נחתם הסכם המגבית המאוחדת כביטוי לתחרשת הסולידאריות של יהדות ארצות־הברית עם היהודים הנרדפים בגרמניה. שבע שנים מאוחר יותר שוב הפכה המגבית, שעברה משברים פנימיים חמורים, למוקד הזדהות חשוב ביותר, ובמיוחד עבור היהודים שלא היו חברים באירגונים ציוניים או פרו־ציוניים. באטלנטיק סיטי נפגשו הקרואים אל כנס החירום של המגבית עם נציגי שארית הפליטה שבאו ממחנות העקורים; ביניהם היה גם יוסף רוזנזפט, מנהיג נצולי בגן־בלון. לפי עדות אליעזר קפלן היתה חשיבות בואם של נציגי העקורים לא, "וואס זיי ריידין, אלא, "וואס עס רעדט אין זיי".³⁸ וכאשר דיברו אל פעילי המגבית מכל רחבי אמריקה הרי שפתם לא היתה דיפלומטית מאופקת, והם צעקו: נשארנו בחיים וחובתכם לעזור לנו לחיות — יש מקום אחד בו אננו רוצים לחיות והוא ארץ־ישראל.³⁹ להופעתם התקופת, וייתכן אף תוקפנות, של דוברי העקורים היתה השפעה חזקה על ראשי הגוינט אשר סלדו בדרך כלל ממעורבות בנושאים פוליטיים. אדוארד וארבורג (Edward Warburg), יו"ר הגוינט דאז, לא היסס לומר שתקוות העקורים הפכו למפח נפש. בעת השלטון הנאצי חלמו על חירות והנה עדיין הם כלואים במחנות. וארבורג הודיע לחבריו, ראשי המגבית היהודית המאוחדת, שרובם של העקורים רוצים ללכת לארץ־ישראל, בה יקבלו אותם אחיהם ושם יעזרו להם לשקם את חייהם והערוסים (רשם כזה קיבלו ראשי הגוינט משאיפות יושבי המחנות).⁴⁰ פאול בארזוואלד (Paul Baerwald), אשר שנים נאבק עם ה־United Palestine Appeal (U.P.A.) על כל אחוז בחלוקת, שלל "המגבית, הצטרף לווארבורג חברו ודרש לסייע לעקורים לבנות מחדש את חייהם — והמקום היחיד בו הדבר היה ניתן לביצוע, לדעתו — היתה ארץ־ישראל.⁴¹ דו"ח אליעזר קפלן מכנס זה מדבר בעד עצמו. הוא ציין שרוב מנהיגי ציוני אמריקה לא נכחו בכנס המגבית באטלנטיק סיטי. מרבית משתתפי הכנס היו: "מנהיגי הקהילות היהודיות במקומות [אנשי הפדראציות], כך שוועידה זו היתה ברובה מורכבת מלא־ציונים מושבעים וסוכרים".⁴² וכאשר הוצע לראשונה באטלנטיק סיטי, על־פי יוזמת הנרי מונטור (Henry Montor), שהמגבית תניס בי"ב 1946 100 מיליון דולאר, היתה התגובה השקולה: "שזה צחוק ולעג לדבר על

סכום כזה", אך לבסוף אושר סכום זה כמטרת המגבית. ההחלטה, שנתקבלה מתוך רצון לעשות מעשה יוצא מן הכלל, עוררה סערת רוחות. כדוגמה לתגובה לא־ציונית אמוציונאלית ציין קפלן את הופעת אָדֶל לוי (Adele Levy) באטלנטיק סיטי. גבי לוי היתה אחותם של לסינג רוזנוואלד (Lessing Rosenwald) האנטי־ציוני ושל ויליאם רוזנוואלד, מראשי המגבית ואחד החותמים על הסכם המגבית מ־1938. א. לוי חזרה מאירופה והעידה, "שהיא היטפעה ע"י העובדה שבין העקורים לא ראתה צחוק בשום מקום ולא שמעה שירה אלא בקבוצות ההכשרה. והיא שאלה איך אפשר להיות בלי צחוק ובלי שירה..." ותוסיפה: "כן ציונות, לא ציונות; כן אידיאולוגיה, לא אידיאולוגיה; כל זה לא מעניין אותי. ואם ארץ־ישראל גורמת ששוב יכולים לצחוק ולשיר, צריך לעזור ליהודים אלה בכל מה שרק אפשר". היא חכרונה שאין לה עניין להיכנס לפילפולים עם אחיה (לסינג רוזנוואלד).⁴² אחיה ויליאם רוזנוואלד סייע בהצגת מטרת 100 מיליון דולאר כמטרת המגבית ל־1946. הוא הכריז שמשפתחו תורמת 1 מיליון דולאר (כמובן, ללא השתתפות האח לסינג). בדרך זו משך אחריו הסטנים רבים.⁴³

בתקופת כנס אטלנטיק סיטי נתברר קיסעה לראשי הגוינט שמתרוניהם הפילאנטרופיות לא ניתנות להגשמה ללא סיוע כלשהו לנאבקם של הציונים. באמצעות הפילאנטרופיה אומנם הזדהו יהודים רבים בארצות־הברית עם עמם היהודי, אך בסוף 1945 נתברר שבתרומות בלבד לא ניתן להשיע, ויש צורך בסיוע ליצירת תנאים בהם אפשר יהיה להשתמש בפירות הפילאנטרופיה על־מנת להקנות חירות וחיים ליושבי מחנות העקורים.

המגבית שימשה אינדקס לשינוי עמדות יהודי אמריקה ביחס לגורלם של העקורים. לאירועי כנס אטלנטיק סיטי היו השלכות מרחיקות לכת על המשך החיסים בתוך המגבית עצמה. חלק של כספי הגוינט שימש למעשה למימון עליות העקורים לארץ־ישראל. בין היתר ניתן סיוע כספי לאירגון "תבריה", במקרים רבים בלי ידיעת מנהלי הגוינט בניו־יורק שהסיוע מיועד למטרה זו.⁴⁴

עצם התחלטה של כנס אטלנטיק סיטי של המגבית לשלש את הכנסת המגבית המאוחדת מעידה על שינוי ערכים ועמדות. שינוי הכמות העיד על שינוי האיכות.⁴⁵ המגבית עמדה במשימה שנטלה על עצמה ואספה ב־1946 אף למעלה מ־100 מיליון דולאר. זו היתה השנה הראשונה של המגבית היהודית המאוחדת הגדולה.⁴⁶ רבים מתורמי המגבית הקבועים הגדילו את תרומותיהם פי שלושה ופי ארבעה. רבים שמעולם לא נתנו פרוטה אחת למגבית הפכו לתורמים קבועים. כך החל תהליך הפיכת המגבית למקד ליכודה של יהדות אמריקה. אוקטובר 1945 הוא המועד בו הפכה המגבית מאירגון ארצי שגורלו נחרץ כל שנה על־ידי משאומתן, למוסד קבוע ועצמאי כמעט.⁴⁷

תפקיד חשוב בשינוי שחל במגבית מילא ד"ר יוסף שווארץ, מנהל הגוינט באירופה בעת המלחמה ומיד אחריה. שווארץ לקח חלק פעיל בסקר אשר בוצע על־י בקשת טרומן על־ידי ארל האריסון (Earl Harrison) במחנות העקורים באירופה (ברו"ת האריסון היתה כלולה, כידוע, המלצה לאפשר באופן מיידי עליה של 100,000 יהודים לארץ־ישראל). שווארץ היה האיש אשר הומצא את שליחי

עתיד שארית הפליטה בעיני הלא־ציונים בארצה

העקורים להעידת אטלנטיק סיטי, בה אף לא־ציונים קשוחים לא עמדו בפני התביעה לסייע לעליה ולעולים. שווארץ עצמו, נציג הפילאנטרופיה הלא־ציונית, הפך שם לדובר למען מילוי התביעה המידית של הסוכנות היהודית — עליית 100,000 יהודים לארץ־ישראל — ללא תנאים מדיניים. כך השלים שווארץ את מעגל פעילותו, ואחרי סיוע לעולים בכוח באירופה הכריע את הקו במוקד המגביות בארצות־הברית.⁴⁹

תקיפתם של סקרי דעת־הקהל היא, כידוע, דבר קונטראקטואלי, אך גם ללא בדיקת הנושא באמצעות מידגמים סטטיסטיים, מותר להניח שבדעת־הקהל היהודית בסוף 1945 היה קיים קונצנזוס רחב למדי בעד עליה מיידית של יושבי מחנות העקורים לארץ־ישראל. שאלה פתוחה היא כיצד התייחסה דעת־הקהל היהודית האמריקאנית והאמריקאנית הכללית לתוכנית הקמת מדינה יהודית כבסיס פוליטי לעליה המונית וקליטתה. דוברי התנועה הציונית באמריקה קבעו, שיחסת של דעת־הקהל היהודית להקמת המדינה הוא חיובי.⁵⁰ טיעון זה התבסס, בין היתר, על מחקר של מידגם בל־ארצי באוכלוסיה היהודית שבוצע באמצעות ראיונות מבניים (Structured Interview) ב־18–25 בספטמבר 1945.⁵¹ על־פי מחקר זה 81.1% מהנשאלים תמכו בהקמת מדינה יהודית מיד, 10.5% התנגדו ו־9.4% גמגמו מלכת תשובה חיובית או שלילית.⁵² למרות שקיימת אפשרות לערער על פרטי הסקר מותר בכל זאת להניח, שלקראת סיום שנת 1945 היתה עליה משמעותית במיספר התומכים בהקמת מדינה יהודית בין יהודי אמריקה. עיתונות התקופה סברה שהדבר מושתת על התנחה שרק בדרך זו אפשר יהיה לפתור את בעיית יושבי מחנות העקורים. אך סקר אלמו רופר, כסקרים אחרים מסוגו, אינו חד־משמעי, כפי שהדוברים הציוניים רצו להציגו בתקופה הנדונה. למשיבים בסקר ניתנו שתי אפשרויות מענה אלטרנאטיביות בלבד:

א. מדינה יהודית בפלשתינה (א"י) היא דבר טוב ליהודים וצריך לעשות כל מאמץ להקמת מדינה יהודית או קומונוולת בשביל אלה שרוצים להתחייב שם.

ב. היהודים הם קבוצה דתית בלבד ולא אומה ויהיה רע ליהודים לנסות להקים מדינה יהודית בפלשתינה (א"י) או במקום אחר.

המשיב היה יכול לבחור בפרוגרמה הציונית או בפילוסופיה האנטי־ציונית של המוצעה למען היהדות, או להימנע. הוצגה אפשרות אחת בלבד לפתרון בעיית העקורים והמתנגד לדרך זו התנגד בעצם לפתרון הבעיה לגופה. קונצפציות אלטרנאטיביות לפתרון בעיית ארץ־ישראל לא הוצגו כלל בפני המשיב לשאלון המראיין (כך לא דובר על מדינה דו־לאומית, עליה יהודית גדולה תוך כדי המשך קיום המאגדאס הבריטי, כינון נאמנות אנגלו־אמריקאנית או בינלאומית, ועוד). מותר איפוא לומר שמחקר זה מוכרח היה להביא לעיוות מסוים (bias) וייתכן שעל אף שרעיון הקמת המדינה היהודית זכה לפופולאריות רבה בדעת־הקהל היהודית בסוף 1945, אין זה כלל ודאי ש־80.1% מבין יהודי ארצות־הברית תמכו בעמדה זו בספטמבר של השנה הנדונה. מותר להניח שעל בסיס הקונצנזוס הקיים, שאת בעיית העקורים אפשר לפתור אך ורק עלידי עליה לארץ־ישראל, ולאחר שנתברר

ליהודי אמריקה במשך שנת 1946 שאין סיכויים רבים לפתרון מדיני כלשהו לבעיית ארץ-ישראל מלבד חלוקת, עלתה התמיכה ביצירת ישות מדינית יהודית בארץ-ישראל עליה נוספת.

לעמדת דעת-הקהל האמריקאנית הכללית היתה חשיבות מיוחדת עבור אותם יהודים שחששו פן יאשימו אותם בנאמנות כפולה או בנאמנות מפוצלת, כאשר הם תומכים במטרה פוליטית ייחודית יהודית. כך היתה לאישור הצעת נרייס קומפטון (Wright Compton) המתוקנת — בסינאט הוגשה ההצעה על-ידי ואגנר (Wagner) וטאפט (Taft) — בקונגרס חשיבות רבה במאבק הפוליטי הציוני, אך גם חשיבות פסיכולוגית עבור אותם יהודים לא-ציונים ואירגונייהם שחששו מפני צעד כלשהו אשר עשוי היה להתפרש כלא-אמריקאני. בהחלטה נאמר שארצות-הברית תשתמש בשירותיה הטובים אצל מעצמת המאנדאט במטרה שפלשתינה (א"י) תיפתח לכניסה חופשית של יהודים לארץ הזאת. כך תינתן הזדמנות מלאה להתיישבות ופיתוח למען אפשר יהיה לקדם בחירות את בנייתה של פלשתינה (א"י) בבית לאומי יהודי ובשיתוף עם יסודות אחרים של האוכלוסיה תיהפך פלשתינה (א"י) לקומונוולט דימוקראטי, בו לכל בני-האדם, בלי הפליה בגלל גזע או אמונה תהיינה זכויות שוות. ההצעות שהוצבעו עליהן נדחתה פעמיים במשך שנת 1944, פעם בהתערבותו של משרד ההגנה, ופעם בהתערבותו של משרד החוץ, ארשרו ב־19 בדצמבר 1945 ברוב מכריע בשני כתי-הקונגרס. אומנם הנשיא טרומן לא תמך ישירות בקבלת ההחלטות, והוכנסו בתוכם גם תיקונים אשר צימצמו את התמיכה כתביעה להקמת קומונוולט יהודי בארץ-ישראל, אך בכל זאת ראו ציונים ולא-ציונים, ובצדק, בהחלטות אלו ביטוי מובהק של רצון העם האמריקאני.²³ הקונגרס קשר את גורל ארץ-ישראל עם בעיית העקורים היהודים באירופה, ולמרות שזו היתה החלטה תצורתית בלבד, ללא צורך בחתימת הנשיא, היה בקבלתה הישג מדיני חשוב.

סקרי דעת-הקהל שנערכו בארצות-הברית, בסוף 1945 — תחילת 1946, הצביעו על כך שרק חלק מביין תושבי אמריקה עקבו תוך הבנה אחרי האירועים במורח התיכון ואחרי קורות יהודי אירופה. אך בין הבקאים בתחומים אלה היתה תמיכה ניכרת בשאיפות המדיניות הציוניות והיה מיתאם בין עמדת קונגרס ארצות-הברית ודעת-הקהל, כפי שהשתקפה בסקרים. מכון גאלופ ערך סקר דעת-קהל בדצמבר 1945, ושאל: „תאם עקבת אחרי הוויכוח ביחס לזכות היהודים להתיישב בארץ-ישראל ז' רק 55% מהמשיבים טענו שעקבו אחרי הוויכוח, אך אלה השיבו תשובות כדלקמן:

- 76% מהם — תשובה חיובית — זכות היהודים להתיישב בארץ;
- 4% מהם — תשובה חיובית — כתנאי שהיהודים רוצים בכך;
- 7% מהם — תשובה שלילית — אין ליהודים זכות להתיישב בארץ;
- 1% מהם — על הבריטים להתליט אם יש ליהודים זכות להתיישב;
- 1% מהם — על הערבים להתליט אם יש ליהודים זכות להתיישב;
- 3% מהם — תשובות שוליות שונות;
- 8% מהם — אינני יודע.

תוצאות המחקר פורסמו ב־8 בינואר 1946.¹⁴

גם בתביעה לתקים מדינה יהודית תמך הציבור האמריקאי בסוף 1945 (אם נסמך על סקרי דעת־הקהל).¹⁵ אך כאשר אותו ציבור אשר נסקר על־ידי המכונים לבדיקת דעת־הקהל נדרש להשיב, אם הוא מסכים למעורבות אמריקאית על־מנת לסייע להגשמת שאיפות היהודים בארץ־ישראל, לא היו תשובותיו מעודדות כל כך עבור קברניטי המדיניות הציונית.¹⁶ במיוחד גילו המשיבים לסקרים חשש ממשלוח צבא אמריקאי למזרח התיכון, אך גם לשאלה, האם ממשיכה ארצות־הברית צריכה לתבוע באופן רשמי שפלשתינה (א"י) תיחפץ למדינה יהודית, לא נתקבלה תשובה חיובית מרוב המשיבים.¹⁷ אך מיסצאים אלה לא באים לגרוע מן העובדה, שדעת־הקהל היהודית והלא־יהודית בארצות־הברית תבעה בתוקף מכריזניה בסוף 1945 ובתחילת 1946 שתפתח את שערי ארץ־ישראל בפני יושבי מחנות העקורים באירופה. באותה שעה היה על ארצות־הברית ויהודי ארצות־הברית להשיב לאתגר הבריטי שהושמע עוד בוועידת סאן־פראנציסקו, אך נוסח מאוחר יותר בקיצוניות מרגיזה על־ידי ארנסט בורין, שרה־הנחץ הבריטי, אשר אמר בכנס השנתי של מפלגת העבודה בבורנמות (Bornemouth) ב־12 ביוני 1946: „ביחס לתעמולה בארצות־הברית ובמיוחד בניידורק להכניס 100,000 יהודים לפלשתינה (א"י) אני מקווה שלא יבינו אותי לא נכון אם אומר, עם המניעים הסתורים ביותר, שאין רוצים שם ברבים מדי.”¹⁸

לא היה מקום לטעון נגד הציבור היהודי בארצות־הברית על אירונותו הציונית והלא־ציונית בעניין זה. מנהיגים יהודים שפעלו בארצות־הברית בתקופה הנדונה דוחים על הסף את הטענה שהחשש מהגברת האנטישמיות בארצות־הברית היה גורם או מניע לתמיכתם ולמאמציהם לסייע לעקורים לעלות לארץ־ישראל.¹⁹ מנהיגי הרי"א עשו מאמצים ניכרים על־מנת לאפשר הגירת יהודים ממחנות העקורים לארצות־הברית. אומנם ב־1945 טרם נאבקו על שינוי חוקי ההגירה לגופם — המאבק היה על האפשרות לתת ליהודים להגר לארצות־הברית על־פי חוקי הקצאת המכסות (quotas) הקיימים. בנובמבר 1945 נפגש בלאושטיין עם גיימס בירנס (James Byrnes), מזכיר המדינה, ובמכתב־הסיכום שהפנה אליו בלאושטיין הבהיר שעל־פי החוק הקיים רשאית ממשלת ארצות־הברית לאשר את כניסתם של 42,000 מהגרים לשנה מגרמניה, פולין, ברית־המועצות וארצות אחרות במזרח־אירופה.²⁰ בלאושטיין הוכיח שבין יוני 1944 ליוני 1945 נוצלו רק 6% של הוויזות אותן היה אפשר להעניק על־פי החוק. הוא תבע את פתיחת שערי ארצות־הברית גם על־מנת להקטין את הלחץ ביחס לארץ־ישראל וגם על־מנת לחוק את עמדת ארצות־הברית במסגרת פעולת הוועדה האנגלו־אמריקאית שעל הקמתה הוכרז קודם לכן.

הנשיא טרומן הורה ב־22 בדצמבר 1945 לקלוט בארצות־הברית מהגרים יהודים על־פי ה"מכסה" הרשמית, ולחדש את המנגנון הקונסולארי האמריקאי באירופה שבאמצעותו ניתן היה להעניק את הוויזות. על־פי הוראת הנשיא אישרה כניסתם לאמריקה של רובם מבין 923 פליטים יהודים שאומנם הגיעו לארצות־הברית בזמן מלחמת־העולם ולא התחזרו לאירופה, אך הוכאו למחנה פורט אונטאריו באוסוגה, שם חיכו עד סוף 1945 להחלטת ממשלת ארצות־הברית על אישור הגירתם. טרומן

הורה לאשר ויזות ל-39,681 מהגרים, אך בפועל אפשר היה לנצל לא יותר מ-25,000 ויזות. החוקים מנעו את ניצולן של כל הוויזות שהוקצבו בגלל חלוקתן על-פי מכסות קבועות ליחצאי ארצות שונות.⁶¹ מבחינה עקרונית היתה להוראת הנשיא טרומן חשיבות רבה עבור יהדות אמריקה. ראוי בה גילוי של רצון טוב. ערכה המעשי היה קטן יחסית, כי לא איפשרה לפתור את בעיית רובה הגדול של אוכלוסיית הפליטים שבמחנות בגרמניה. אך המעורבות הישירה של ממשלת טרומן בבעיית העקורים הפכה את הממשל האמריקאי יותר ויותר לשותף פעיל בתהליך חיפוש הפתרונות; במעורבות זו אפשר אולי לראות את אחד המניעים להסכמת ארצות הברית להשתתף בפעולת ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית שעל הקמתה הוכרו ב-13 בנובמבר 1945 (כשישה שבועות לפני תוראת טרומן ביחס לניצול מכסות התגירה לארצות הברית). ב-13 בנובמבר 1945 הכריז הנשיא טרומן על נכונות ארצות הברית לקחת חלק בפעולת ועדה זו. הוא הדגיש שהוא מקווה, שיימצא פתרון אנושי וצודק... המצב בו יעמדו היהודים העקורים בחורף המתקרב אינו מרשה דחיה בנושא זה.⁶²

הצטרפותה הרשמית של ארצות הברית אל דורשי פתרון צודק עבור היהודים העקורים וקשירת בעיה זו – בכתב המינוי של ועדת החקירה – אל בעיית עתיד ארץ ישראל, נתנה לניטימאציה לקשירת שתי בעיות אלו יחד והפיכתן לבעיה אחת ויחידה גם בעיני אותם חברי האירגונים הלא-ציוניים אשר חששו לפעול בדרך כלשהי שלא בהתאמה מלאה עם מדיניותה המוצהרת של ממשלת ארצות הברית.

הערות

1. השופט יוסף פרוסקאור, נשיא הוויא, הכריז בחזית ועידת סאן-פראנציסקו שבסיוון יהדות אירופה תלוי בהסכם בינלאומי על צדק ושוויון לכל בני האדם.
ראה: *The Committee Reporter*, יוני 1945, עמ' 2.
לאחר סיום הוועידה הסתפקו מנהיגי הוויא בציון העובדה שוטנח היסוד לניסוח מגילת זכויות האדם הבינלאומית בעתיד. ב-12 ביוני 1945 אמר פרוסקאור שאין לראות בהישגים שהושגו בסאן-פראנציסקו את יסוד המשיח. באותו מעמד אמר יעקב בלאר שטיין, יו"ר הוועדה האקונומית של הוויא, שיהיה צורך לנסח המלצות מפורשות ביחס למגילת הזכויות.
ראה שם, יולי 1945, עמ' 8.
2. בתחילת 1946, בסקירה השנתית של פעולת הוועדה האקונומית, היו ניסוחי בלאוטיין והיירס עוד יותר ואף מעורפלים במידת-מה.
ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 631.
ב-30 ביולי 1945 שלח מר ייל (Yale) [סם פרסי לא צ'יין] מיזכר פנימי במזכירות המדינה אל גורדון פ. מריס (Gordon P. Merriam) ובו תציה שבנושא עתיד ארץ ישראל חשיבות רבה לעמדת הוויא.
ראה: *National Archives*, 867 N. 01/7 – 3045.
3. ראה: *Foreign Relations of the United States, 1945, Vol. III, Washington 1969, pp. 727 ff., Annexes 1, 2.*

עתיד שארית הפליטה בעיני הלא-ציונים בארצ"ב

4. ראה: שם, שם.
5. על כוננת פרוסקאור ובלאושטיין לזיכרון עם טרומן לפני ועידת פיסטקס בלמד מסיקת תזכיר שהוכן על-מנת שיובש לנשיא.
ראה: ארכיון וייא, Box I/3.
- על עצם שינוי התזכיר לפני ועידת פיסטקס וקיום הפגישה בין טרומן וראשי הוויא ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, ע"פ 628-629.
6. ראה: ארכיון וייא, Box I/13.
7. ראה: שם, טיוטה אחרונה של האגידה לטרומן, עמ' 5.
8. במונח זה השתמש ג'ון סלאוסן (John Slawson) במכתבו מ-14 בספטמבר 1945 אל איירה מ. יונקר (Ira M. Younker).
ראה: ארכיון וייא, Box II/5.
9. עיין: (א) *AJC, Annual Report of the Executive Committee*, כרך 48, עמ' 628.
ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 628.
(ב) דו"ח בלאושטיין לוועדה המובילה של הוויא (Steering Committee AJC) מ-6 באוקטובר 1945.
ראה: ארכיון וייא, Minutes Book.
תוכן הפגישה במסר לציבור לראשונה ב-1 באוקטובר 1945.
ראה: *JTA Bulletin*, מ"ד באוקטובר 1945.
10. עיין בין היתר במאמר ראשי בעיתון *The American Jewish World* מ-12.10.45: "הועד מראה את צבעיו", לפי טענת העיתון פעלו ראשי הוויא נגד התביעות הציוניות שזכו לתמיכת ארל ג'י. הארימן (E. G. Harriman), שליח הנשיא לאירופה. הארימן דיווח לטרומן שארץ-ישראל היא התקווה היחידה עבור שארית הפליטה. העיתון האשים את הוויא בחוסר גיטרוליות על אף הצהרותיו.
ראה: *The American Jewish World*, כרך 34, מס' 6, עמ' 4 (הקטע נשמר בארכיון וייא, Box II/5).
11. עיין בין היתר מכתב איירה יונקר אל ג'ון סלאוסן, סגן הנשיא האקונומי של הוועד, מ-17 באוגוסט 1947.
ראה: ארכיון וייא, Box II/5.
12. עיין: מכתב סלאוסן אל יונקר מ-19 בספטמבר 1945.
ראה: שם.
- וגם במכתב סלאוסן אל מוריס קארפ (M. Karpf) מ-18 ביולי 1945.
ראה: אייא (American Jewish Archives), Karpf Papers.
13. עיין הצעת לסינג רוזנואלד (Lessing Rosenwald), נשיא המועצה האמריקאנית למען היהדות, לנשיא ארצות-ברית פנישתם בבית הלבן ב-4 בדצמבר 1945.
ראה ארכיון וייא, Box II/5.
14. עיין: פרוטוקול ישיבת הוועדה האדמיניסטרטיבית של הוויא מ-9 באוקטובר 1945 על "המועצה למען היהדות". בישיבת דווח על דיון בין נציגי הוויא: א. שטרוק (A. Strook), ד. שר (D. Sher) וג'. סלאוסן ונציגי המועצה: ל. רוזנואלד, מ. וולף (M. Wolff) וס. ואלאך (S. Wallach).
ראה: ארכיון וייא, Minutes Book.
15. עיין: דו"ח על שיתוף בין ראשי הוויא ומזכיר המדינה בסופו דאן יוסף ס. גרו (Joseph S. Grew) על היהודים במחנות העקורים בגרמניה.
ראה: (א) *The Committee Reporter*, כרך 2, אוגוסט 1945, עמ' 1;
(ב) *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 627.
16. עיין: מכתב לואיס ברייר (Louis S. Breier) אל נתן וייסמן (Nathan Weisman) מ-24 באוקטובר 1945, על הנושא: התייחסות בשטח לעמדתנו בנושא ארץ-ישראל.
ראה: ארכיון וייא, Box II/5.

17. ראה: *The Committee Reporter*, כרך 2, אוקטובר 1945, עמ' 1.
18. ראה: שם, שם.
19. עיין: „מצב היהודים בפולין כפי שנדון בשיחה עם שר החוץ“ [הפולני].
ראה: שם, עמ' 5.
20. דיר אדולף ברמן, מנהיג קומוניסטי יהודי, תודיע בראיון וארשה, ב"ב באפריל 1946.
כי בשנת 1945, לאחר סיום המלחמה, נהרגו יותר מ-800 יהודים בפולין.
ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 337.
21. עיין: „הוייא תובע פיצויים, כניסת 100,000 יהודים לארץ-ישראל וסידע אונריא“.
ראה: *The Committee Reporter*, כרך 2, דצמבר 1945, ע"פ 1, 7.
22. על התנאים שהביאו לכריחת יהודי מזרח-אירופה לטחנות בטרמניה ועל אירגון וביצוע הבריחה עצמה.
ראה: יהודה באואר: הבריחה, תל-אביב [1974].
23. עיין: נאום פרנסקאור בישיבת הוועדה האקונוטית של ווייזא ב"ב בנובמבר 1945.
ראה: ארכיון וייזא, *Minutes Book*.
24. ראה: שם, שם.
25. עיין: „הקול היהודי“ במאמר מערכת מובעת התנגדות להפיכת העליה לארץ-ישראל לנשוא במלחמת הבחירות בארצות-הברית.
ראה: *The Committee Reporter*, כרך 3, ינואר 1946, עמ' 4.
26. עיין: תודיע פרנסקאור בישיבת הוועדה האקונוטית של ווייזא ב"ב בנובמבר 1945 ובישיבת הוועדה האדמיניסטרטיבית של הוועד ב"ב בדצמבר 1945.
ראה: ארכיון וייזא, *Minutes Book*.
27. עיין: מכתב הרבנים י. מ. לוי, י. ברור ובלאו אל וייצמן מר"ב באדר תשי"א.
ראה: הארכיון הציוני, ירושלים (א"צ), S25/1446.
28. עיין: „תזכיר בעניין פלשתינה (א"י) מוגש ברגשי כבוד לנשיא טרומן על-ידי נשיא אונת ישראל העולמית, ניו-יורק, נובמבר 1945“.
ראה: *Harry S. Truman Library, from the Papers of Harry S. Truman, Official File*, המסמך נמצא גם: א"א, מיקרוסילס 558.
29. עמנואל מורבצ'יק (E. Muravchik), כיום מנכ"ל נשיא אקונוטי של ווייזא, אישיו בראיון עם המחבר את עמדת הוועד שלו ב"ב 1945. הוא אישר שבנושא שובם של היהודים אל ארצות מזרח אירופה היתה עמדת ווייזא שונה מן ההרגשות הלוחות בקרב היהודים בעת ההיא.
30. ראה: המכון ליתדות ומנגנון האוניברסיטה העברית, המדור לחינוך בעל"פה, תיק 22/22.
31. עיין מברק ווייזא אל מפלגת העבודה הבריטית. תחום: אדולף הלד (Adolf Held) ירר, דוד דובינסקי (David Dubinsky) גובר, יוסף בוסקי (Joseph Busky) מזכיר ויעקב פס (Jacob Pat) מזכיר אקונוטיבי.
ראה: ארכיון ווייזא, התכתבות עם אנגליה 1941–1945, חלק 3, מדור 2, מס' 2, כרך 5.
32. עיין: מכתב מזכיר מפלגת העבודה הבריטית מורגן פיליפס (Morgan Phillips) אל הוועדה האקונוטית של ווייזא, מ"ב 27 באוקטובר 1945.
ראה: שם, כרך 4.
33. ראה: *American Jewish Year Book*, סקירת השנה 5706 (תשי"ז), בריסניה הגדולה, כרך 48, ע"פ 264–265.
34. מכתב א. הלד אל ק. אטלי מ"ב 10 בנובמבר 1945.
35. ראה: ארכיון ווייזא, בחיק אשר צוטט בהערה 29.
36. ראה: שם, שם.
37. ראה: *The New Palestine*, כרך 35, מס' 22, (28 בספטמבר 1945), עמ' 24.
38. ראה: *The National Jewish Monthly Bnal Brith*, נובמבר 1945, כרך 60, מס' 3, ע"פ 81 והלאה.

עתיר שארית הפליטה בעיני הלא-ציונים בארצ"ב

36. עיין : „מוקד בעיית ארץ-ישראל“,
ראה : שם, עמ' 81.
37. עיין : „החלטת ותיקי המלחמה היהודים בעניין ארץ-ישראל“,
ראה : *The New Palestine*, כרך 36, מס' 4 (30 בנובמבר 1945), עמ' 8.
38. עיין : דו"ח אליעזר קפלן בישיבת הנחלת הסוכנות היהודית בירושלים ב"10.2.46",
ראה : א"צ, פרוטוקולים של ישיבות הנחלת הסוכנות, כרך 42, מס' 29.
39. עיין : ראיון תיעוד בעליפה עם הרברט פרידמן (Herbert Friedman), סגן יו"ר האקדמי של המגבית היהודית המאוחדת בסוף שנות ה'50 ושנות ה'60, ב"7.12.75",
ראה : המכון ליהדות זמננו, המדור לתיעוד בעליפה, וארכיון המגבית היהודית המאוחדת, ניו-יורק.
40. דו"ח סנסט'הדורים של המגבית דברי א. וארבורג.
ראה : *The New Palestine*, כרך 36, מס' 6 (31 בדצמבר 1945).
41. ראה : שם, שם.
42. ראה : דו"ח קפלן, מקור ציין בחצרת 38.
43. ראה : שם, שם.
44. עיין : ראיון עם ויליאם רוזנפלד עלי"ד פרוש' משה דייוויד והמחבר באוגוסט 1975.
ראה : המכון ליהדות זמננו, המדור לתיעוד בעליפה, וארכיון המגבית היהודית המאוחדת, ניו-יורק.
45. ראה : (א) יהודה באואר, הבריחה, תל-אביב (1974), ע"י 126—128.
(ב) ג'ראלדין רוזנפלד (Geraldine Rosenfield), „סיוע מעבר לים ושיקום“, *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 206.
המחברת מציגת שהיא קיבלה את המידע ישירות מהגויס.
46. פריטים על הצרכים התקציביים של שותפי המגבית היהודית המאוחדת ותוכנית מגבית 1946, ראה שם, עמ' 202 ואילך.
47. עיין : ה. ל. לוריא (H. L. Lurie), „סעד קהילתי, המגבית היהודית המאוחדת“, לוריא מסכם שבי"ב 1946 נאספו 103 מיליון דולאר עלי"ד המגבית.
ראה : *American Jewish Year Book*, כרך 49, עמ' 131.
48. ביחס לשנה המכריעה 1946 כתחום המגבית, השינויים שהלו אן, אירועים, משברים ותצלומים מאוחר יותר, הגורמים ותוצאותיהם, ראה : ארטלד גורין, „השפעתה של ישראל על הארגון הקהילתי היהודי והרמת תרומות“, ב" *The Impact of Israel on the American Jewish Community*, ניו-יורק, 1959, ע"פ 46—59.
49. ראה : דו"ח קפלן שציטט בהערה 38 וראיון עם הרברט פרידמן שציטט בהערה 39.
50. עיין : „משאלים מאשרים סולידאריות יהודית בארצות-הברית“ (מאמר אשר סקר את דו"ח אלמו רופר (Elmo Roper).
- ראה : *The New Palestine*, כרך 36, מס' 4 (30 בנובמבר 1945), עמ' 5.
51. טענת התנועה הציונית היתה שהמחקר בוצע עבור M. Hausman and Son's Foundation, Inc., NYC, חברה שלא היה לה כל קשר עם המוסד הציוני.
52. תוצאות הסקר ראה : *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 244.
- תוצאות מפורטות עיין : *A Survey of American Jewish Opinion on Jewish State in Palestine*, אוקטובר 1945 (תקציר של דו"ח אלמו רופר המקורי).
ראה : א"צ, אוסף פרסומים.
53. עיין : „סקירת שנת 5706 (תש"ו)“, החלטת קונגרס ארצות-הברית.
ראה : *American Jewish Year Book*, כרך 48, ע"פ 232—233.
54. עיין : „הנטייה הציבורית לציונות“,
ראה : שם, עמ' 243.
- סקר זה מציטט גם במאמרו של צ'ארלס הרברט סטמבר (Charles H. Stember), „השפעת ישראל על עמדות אמריקאיות“, זה סקר מס' 361, K.T., אשר בוצע עלי"ד

- המכון האמריקני לדעת־קהל" [מכון גאלוס] בדצמבר 1945. בסקר נחקר מידגם של 2542 איש כמייצג את כל אוכלוסיית ארה"ב.
ראה: C. H. Stember and Others, *Jews in the Mind of America*, New York, London, 1966, p. 176.
55. בנובמבר 1945 נערך סקר בו שאלו: "יש מיליון ערבים וחצי מיליון יהודים בפלשתינה (א"י). האם הבריטים השולטים שם צריכים להקים מדינה יהודית כרצון היהודים או לא להקים כרצון הערבים?" (הסקר בוצע על־ידי המרכז לחקר דעת־קהל של אוניברסיטת שיקגו, ונחקר בו מידגם של 2540 נשאלים, כמייצג את האוכלוסייה האמריקאנית). התוצאות היו: הבריטים צריכים להקים מדינה יהודית — 42%; לא להקים מדינה יהודית — 17%; למצוא פתרון אחר — 10%; לא ידעו להשיב — 31%.
ראה: שם, עמ' 175.
56. מסקרים שנערכו בסוף 1945 ותחילת 1946 צייטט שסמבר בספרו סקר שבוצע בינואר 1946, בו נשאלו רק משיבים ששענו שעקבו אחר האירועים בארץ־ישראל (58% מהמידגם הכללי). השאלה היתה: האם אתה מסכים או מתנגד למשלוח צבא אמריקאני כדי לשמור על השלום בפלשתינה (א"י)? המשיבים (אותם 58%) התפלגו כדלקמן: 7% בעד, 47% נגד, 4% לא ידעו להשיב. בסקר שני שציטט שאלו, במאי 1946: "אנגליה הציעה שנשלח צבא לפלשתינה (א"י) לשמור על הסדר אם הערבים יתנגדו לכניסת 100,000 יהודים, מה עמדתך אתה?" 31% הסכימו למשלוח צבא אמריקאני, 74% התנגדו לכך; 5% לא קבעו עמדה.
ראה: שם, עמ' 177.
57. בנובמבר 1945 השיבו לשאלה זו (מתוך 73% הנשאלים שעקבו אחר האירועים בארץ־ישראל): 20% בחיוב, 35% בשלילה ו־18% לא ידעו להשיב.
ראה: שם, ע"פ 176—177.
58. עיין, סקירת שנת 5706 (תשי"ו), ארץ־ישראל.
ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, עמ' 421.
59. על כך העידה רוז הלפרין (Rose Halperin), חברת הנהלת הסוכנות היהודית אג, ב־24 ביולי 1974.
ראה: המכון ליהדות ומגו, המדור לתיעוד בעל־פה, תיק 18(22).
עדות זהה מסר ישעיהו מינקוף (Isajah Minkoff), ממנהיגי ושי" באותה הקופה.
ראה: שם, תיק 20(22).
60. עיין: מכתב י. בלאושיטין אל ג. בירנס מ־26 בנובמבר 1945.
ראה: ארכיון וייא, Box II/1.
וגם: "הוייא תובע אישור לכניסת עקורים יהודים במסגרת המינסה (quoia) ומבקש פעולה בקשר לארגונינה".
ראה: *The Committe Reporter*, כרך 3, ינואר 1946, עמ' 1.
61. על־פי החוק מותר היה להרשות את הגירתם של 25,957 ילידי גרמניה ורק של 6,524 ילידי פולין, 377 ילידי רומניה, 843 ילידי יוגוסלאביה ו־2,874 ילידי צ'כוסלובאקיה. אך תואיל ובמחנות העקורים ובגרמניה עצמה נמצאו רק 12,000 מיצמדים להגירה ילידי גרמניה, לא היתה אפשרות לנצל את 14,000 הוויות בשביל העקרים.
עיין: "הגירה וסיוע לפליטים, הוראת הנשיא טרומן".
ראה: *American Jewish Year Book*, כרך 48, ע"פ 318—220.
62. עיין: דברי ו. לוי, "ועדת־החקירה האנגלו־אמריקאנית".
ראה: שם, ע"פ 396—397.

- **Menachem Kaufman**, of the Institute of Contemporary Jewry, brings a chapter from his research on the attitude of non-Zionists in the U.S.A. in 1945 to the question of what should be done with the survivors of the Holocaust ; he also deals with changes that occurred among the non-Zionists regarding the political future of Eretz-Israel.

Documentation

- **Leib (Leopold) Trepper**, the "Conductor" of the "Red Orchestra", presents the names of the Jews, who were active in this organization and relates their fate.